

Vodní měkkýši VN Vřesník a navazujícího toku Želivky

Aquatic molluscs of the Vřesník Water Reservoir and consequential part of the Želivka River

LUBOŠ BERAN

Křivenice 58, 277 03 Horní Počaply, CZ – 277 03; e-mail: lubos.beran.krivenice@seznam.cz

Abstract: This paper reviews a malacological survey of the Vřesník Water Reservoir near Humpolec (Czech Republic). This small dam water reservoir, built on the Želivka River, has an area of about 6 ha, maximum depth of 5 m and altitude 407 m. Aquatic molluscs at 8 sites (water reservoir 2 sites, Želivka River – 6 sites) were studied in 2007. Altogether, 18 species of aquatic molluscs (10 gastropods, 8 bivalves) were found. All recorded species belong to common and widespread species. The occurrence of non-native species was not documented.

Key words: aquatic molluscs, faunistics, Vřesník Water Reservoir.

METODIKA A MATERIÁL

Údaje použité v této práci jsou získané vlastním terénním průzkumem autora, který byl proveden dne 16. 6. 2007 celkem na 8 různých lokalitách vodní nádrže Vřesník a navazujícího toku Želivky nad a zejména pod vodní nádrží. Sběr byl prováděn kombinací vizuální metody a odběrů z vegetace či sedimentu za pomoci kovového kuchyňského cedníku (průměr cedníku 20 cm, velikost ok 0,5–1 mm).

Materiál získaný při průzkumu byl ve většině případů určen na místě a vrácen na lokalitu. U druhů determinovatelných pouze pomocí lupy (např. většina druhů r. *Pisidium*) byl materiál determinován až v laboratoři. Žádní jedinci nebyli determinováni pomocí pitvy, resp. pitvy nebylo zapotřebí. Systém a nomenklatura jsou převzaty z práce Beran (2002) a upraveny podle aktuální verze přehledu měkkýšů ČR (Juříčková et al. 2007).

- 1 – 49°31'21" N, 15°14'56" E, 6457, Sedlice, Želivka na konci vzdutí VN Vřesník, 16. 6. 2007;
- 2 – 49°31'27" N, 15°14'46" E, 6457, Želiv, mokřady na jihovýchodním okraji VN Vřesník, 16. 6. 2007;
- 3 – 49°31'35" N, 15°14'36" E, 6457, Želiv, vodní nádrž Vřesník, 16. 6. 2007;
- 4 – 49°31'43" N, 15°14'31" E, 6457, Želiv, Želivka pod hrází VN Vřesník, 16. 6. 2007;
- 5 – 49°31'39" N, 15°13'55" E, 6457, Želiv, Želivka na východním okraji obce Želiv u kempu, 16. 6. 2007;
- 6 – 49°31'47" N, 15°13'34" E, 6457, Želiv, Želivka nad jezem u mostu v obci Želiv, 16. 6. 2007;
- 7 – 49°31'54" N, 15°13'09" E, 6457, Želiv, Želivka podél fotbalového hřiště (pod jezem) v obci Želiv, 16. 6. 2007;
- 8 – 49°31'50" N, 15°12'53" E, 6457, Želiv, Želivka nad mostem k zámku na západním okraji obce Želiv, 16. 6. 2007.

CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ

Vodní nádrž Vřesník leží na řece Želivce asi 11 km severně od Pelhřimova v nadmořské výšce kolem 407 m. Plocha nádrže je při normálním nadržení cca 6 ha a maximální hloubka kolem 5 m. Zejména v jihovýchodní části nádrže jsou rozsáhlé mělčiny přecházející do mokřadů. Želivka nad vodní nádrží má charakter rychle tekoucího vodního toku, který není nijak upraven a má přirozený vzhled. Pod vodní nádrží je tok místy upraven a na části toku ovlivněn také jezem v obci Vřesník. Vzhledem k provozu MVE jsou průtoky pod vodní nádrží značně rozkolísané.

PŘEHLED LOKALIT

V této části jsou uvedeny popisy jednotlivých lokalit. Údaje jsou řazeny následovně: číslo lokality, zeměpisné souřadnice, kód pole pro faunistické mapování (Buchar 1982, Pruner et Míka 1996), název nejbližší obce, lokalizace a popis lokality, datum průzkumu. Lokality jsou řazeny po proudu Želivky.

VÝSLEDKY A DISKUSE

Při průzkumu vodní malakofauny vodní nádrže Vřesník a navazujícího toku Želivky byl zjištěn výskyt celkem 18 druhů vodních měkkýšů (10 plžů, 8 mlžů). Malakofauna vlastní vodní nádrže je zčásti tvořena druhy vyskytujícími se v Želivce a zčásti druhy stojatých vod. Vzhledem k existenci mokřadů a pramenišť na jihovýchodním okraji VN Vřesník jsou přítomny i druhy periodických vod a mokřadů a zároveň druhy pramenišť. Celkem bylo v nádrží zjištěno 13 druhů. Žádný druh nepatří k vzácným, ohroženým či zvláště chráněným měkkýšům a většina naopak náleží k druhům běžně rozšířeným. Přesto je zjištěný počet poměrně vysoký. Ve vlastním toku Želivky byl zjištěn výskyt také 13 druhů. Opět se jedná o druhy relativně běžné, i když velevrub malířský (*Unio pictorum*) je zařazen mezi druhy zvláště chráněné. Pozitivním zjištěním je absence zavlečených druhů, jejichž výskyt je ve vodních nádržích poměrně častý.

Tab. 1.–2: Přehled vodních měkkýšů podle lokalit.

Latinský název, jméno autora popisu a český název (převzato z Beran 2002, příp. upraveno podle Juříčková et al. 2007); kategorie dle Červeného seznamu vodních měkkýšů ČR (převzato z Beran et al. 2005 a Beran 2002); subjektivní odhad hustoty populace na 1 m² plochy obývané uvedeným druhem (O – ojedinelé, méně než 1 jedinec na 1 m², R – roztroušeně, 1–20 jedinců na 1 m², H – hojně, 20–100 jedinců na 1 m², VH – velmi hojně, více než 100 jedinců na 1 m²).

Tab. 1.–2: List of aquatic molluscs according to localities.

Latin name, its author and date of description (adopted from Beran 2002 and modified according to Juříčková et al. 2007), categories according to the Red List of aquatic molluscs of the Czech Republic (adopted from Beran et al. 2005, Beran 2002). CR – Critically Endangered, EN – Endangered, VU – Vulnerable, NT – Near Threatened, LC – Least Concern, NE – Not Evaluated; estimation of population density (O – solitary occurrence, less than 1 specimen per 1 square meter, R – scattered occurrence, 1–20 specimens per 1 square meter, H – abundant occurrence, 20–100 specimens per 1 square meter, VH – very abundant occurrence, over 100 specimens per 1 square meter).

Druh	Český název	Červený seznam kategorie	Hustota populace								Σ	
			1	2	3	4	5	6	7	8		
<i>Acroloxus lacustris</i> (Linnaeus, 1758)	člunice jezerní	Málo dotčený (LC)	R		O			O				3
<i>Galba truncatula</i> (O. F. Müller, 1774)	bahnatka malá	Málo dotčený (LC)	R	R	R	R	R	O			O	7
<i>Radix auricularia</i> (Linnaeus, 1758)	uchatka nadmutá	Málo dotčený (LC)				H			O			2
<i>Radix labiata</i> (Rossmässler, 1835)	uchatka toulavá	Málo dotčený (LC)			H	H	O					3
<i>Radix ampla</i> (Hartmann, 1821)	uchatka široká	Téměř ohrožený (NT)	O				R	O	O	O	R	6
<i>Anisus leucostoma</i> (Millet, 1813)	svinutec běloustý	Málo dotčený (LC)			R	R						2
<i>Bathymphalus contortus</i> (Linnaeus, 1758)	řemeník svinutý	Málo dotčený (LC)			O							1
<i>Gyraulus albus</i> (O. F. Müller, 1774)	kružník bělavý	Málo dotčený (LC)	O			H			H			3
<i>Hippeutis complanatus</i> (Linnaeus, 1758)	kýlnatec čočkovitý	Málo dotčený (LC)				O						1
<i>Ancylus fluviatilis</i> O. F. Müller, 1774	kamomil říční	Málo dotčený (LC)	H				R	VH		VH	H	5
<i>Unio pictorum</i> (Linnaeus, 1758)	velevrub malířský	Málo dotčený (LC)								O	O	2
<i>Anodonta anatina</i> (Linnaeus, 1758)	škeble říční	Málo dotčený (LC)					O	O	O	O	O	5
<i>Pisidium henslowanum</i> (Sheppard, 1823)	hrachovka hrbolatá	Málo dotčený (LC)				R			O	O	O	4
<i>Pisidium milium</i> Held, 1836	hrachovka prosná	Téměř ohrožený (NT)			O							1
<i>Pisidium subtruncatum</i> Malm, 1855	hrachovka otupená	Málo dotčený (LC)	O		O			O	O	O	O	6
<i>Pisidium nitidum</i> Jenyns, 1832	hrachovka lesklá	Málo dotčený (LC)	R				O	O	O	O	O	6
<i>Pisidium personatum</i> Malm, 1855	hrachovka malinká	Málo dotčený (LC)			O							1
<i>Pisidium casertanum</i> Poli, 1791	hrachovka obecná	Málo dotčený (LC)	O	O	O			O	O	O	O	6
Celkem			8	7	10	6	6	10	8	9		

LITERATURA

- BERAN L. (2002): Vodní měkkýši České republiky – rozšíření a jeho změny, stanoviště, šíření, ohrožení a ochrana, červený seznam [Aquatic molluscs of the Czech Republic – distribution and its changes, habitats, dispersal, threat and protection, Red List]. – Sborník přírodovědného klubu v Uh. Hradišti, Supplementum 10, 258 pp.
- BERAN L., JUŘIČKOVÁ L. et HORSÁK M. (2005): Mollusca (měkkýši), pp. 69–74. – In: FARKAČ J., KRÁL D. et ŠKORPÍK M. [eds.]: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. [Red list of threatened species in the Czech Republic. Invertebrates]. – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 760 pp.

BUCHAR J. (1982): Způsob publikace lokalit živočichů z území Československa. [Publication of faunistic data from Czechoslovakia]. – Věst. Čs. Spol. Zool., Praha, 46: 317–318.

JUŘIČKOVÁ L., HORSÁK M., BERAN L. et DVOŘÁK L. (2007): Check-list of the molluscs (Mollusca) of the Czech Republic. – <http://www.mollusca.sav.sk/malacology/checklist.htm>.

PRUNER L. et MÍKA P. (1996): Seznam obcí a jejich částí v České republice s čísly mapových polí pro síťové mapování fauny [List of settlements in the Czech Republic with associated map field codes for faunistic grid mapping system]. – Klapalekiana, 32, Suppl.: 1–175.